

Ugedagenes navne samt Islands eksempel

Af Bent Vogel

7-dages ugen blev indført langt tilbage i oldtiden og er bibeholdt i alle lande, trods forsøg på at skabe en 10-dages effektiv uge i Sovjetunionen (som nok også skulle blive forbillede for alle de socialistiske lande). 7-dages ugen er ikke bestemt ud fra astronomiske fænomener, således som året (som defineres ud fra Jordens omløb om Solen) eller som døgnnet (defineret ud fra Jordens rotation om sin akse); 7-dages ugen er nemlig defineret ud fra Guds skaberuge, hvorom kan læses i 1. Mosebog kapitel 1 og 2 samt 2. Mosebog kapitel 20.

Ugedagenes navne har i de europæiske lande et vist fællespræg, idet de begynder med soldag, månedag, tyrsdag (marsdag), odinsdag (merkursdag), torsdag (jupitersdag), frejasdag (venusdag), hvor de første navne er hentet fra den nordiske mytologi og de i parentes er hentet fra den romerske mytologi (som også er navnene på de i oldtiden kendte planeter); den sidste ugedag hedder lørdag (laugardagr på oldnordisk), som betyder vaskedag, men som hedder saturnsdag eller Saturday på engelsk (den yderste af de i oldtiden kendte planeter). På russisk hedder den dog subбота dvs. sabbatsdagen eller hviledagen (udfra det hebræiske sabbath).

Ugedagenes navne i Europa bærer altså præg af, at navnene, der ofte er uændrede siden oldtiden, er hentet fra mytologiens verden. Men der er dog undtagelser. Nogle ugedages navne er saglige som f.eks. midtuge (mittwoch på tysk og midvikdagur på islandsk) samt de islandske navne for tirsdag og torsdag som hedder henholdsvis thidjudagur (= 3. dagen) og fimmtudagur (= 5. dagen).

Endelig er der de jødisk/kristne navne: lørdag og søndag hedder på russisk henholdsvis subбота (jødisk sabbatsdag) og vaskresenje (kristent = opstandelsesdagen). På islandsk har man desuden fredagen og lørdagen, der hedder henholdsvis føstudagur (fastedag) og laugardagur (vaske- eller dåbsdag). På fransk hedder søndag i øvrigt dimanche, der betyder Herrens dag.

Island er, så vidt jeg ved, det eneste europæiske land, hvor ugedagenes navne blev ændret radikalt efter et radikalt skift fra hedenskab til kristendom. Kristendommen blev på altinget udråbt som Islands nye officielle religion i år 1000. I 1106 afskaffer den islandske høvding, som også er den første biskop i Holar på nordlandet, de hedenske skikke og ændrer de mytologiske ugedagsnavne til saglige og kristne: sunnudagur (søndag), manudagur (mandag), thidjudagur (3. dag), midvikdagur (midtuge), fimmtudagur (5. dag), føstudagur (fastedag), laugardagur (vaske-/dåbsdag) og sunnudagur (søndag).

En interessant detalje er, at søndagen må være 1. dag i ugen, idet tirsdagen er 3. dag og torsdagen er 5. dag. Det betyder, at ugen begynder med søndag og slutter med lørdag. Altså er lørdag-søndag ikke ugens slutning (= week-end), men ugen begynder med en fridag og slutter med en fridag! Dette ses også af det tyske navn for onsdag som er mittwoch (= midtuge, dvs. 4. dag).

Artiklen her er ikke en fuldstændig analyse af ugedagenes navne i Europa, men skulle inspirere til at følge Islands eksempel med en konsekvent overgang til kristendommen.